

ΟΜΙΛΙΑ ΓΙΑ ΤΑ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΗΣ ΑΡΝΑΙΑΣ

1 Νοεμβρίου 2016

Σεβασμιώτατε Μητροπολίτα,
Αξιότιμες κυρίες και αξιότιμοι κύριοι εκπρόσωποι
της Περιφέρειας, της Τοπικής Αυτοδιοίκησης,
των διαφόρων Σωματίων και Φορέων,
κυρίες και κύριοι,

Το ξεκίνημα του Νοεμβρίου κομίζει ένα διπλό εορτασμό για την πόλη της Αρναίας προσθέτοντας στη ζωή όλων μας συναισθήματα εκκλησιαστικής ευλάβειας και εθνικής υπερηφάνειας. Η πόλη τιμά σήμερα με ευσέβεια τους προστάτες αγίους της Κοσμά και Δαμιανό, τους επονομαζομένους «Αναργύρους», τους καταγόμενους από την Κιλικία της Μ. Ασίας, όπου τον 3^{ος} αιώνα, με τη χάρη του Θεού, διακόνησαν αφιλοκερδώς τους ανθρώπους ως φορείς της ιατρικής επιστήμης. [Σ' αυτούς αποδίδεται η πρώτη μεταμόσχευση ποδιού: «το θαύμα του μαύρου ποδιού»].

Οι εορταστικές εκδηλώσεις της σημερινής ημέρας έχουν ιδιαίτερη βαρύτητα και για το λόγο ότι τιμούμε ένα ξεχωριστό γεγονός της τοπικής μας ιστορίας: τα Ελευθέρια της Αρναίας από τον οθωμανικό ζυγό, ύστερα από πέντε αιώνες πικρής δουλείας, και την ένταξη της ευρύτερης περιοχής της στην ελληνική επικράτεια.

Αν και η απελευθέρωση της Αρναίας έγινε στις 2 Νοεμβρίου 1912, πρακτικοί λόγοι μετέθεσαν την ημερομηνία κατά μία μέρα νωρίτερα, ώστε ο εορτασμός να έχει διττό χαρακτήρα, όπως προανέφερα. [Πρόκειται για έναν εορτασμό, ο οποίος θεσμοθετήθηκε από τον Δήμο Αρναίας το 1983, ενώ η πρώτη επετειακή ομιλία του πραγματοποιήθηκε μόλις δύο έτη αργότερα, το 1985, από τον άοκνο ερευνητή της τοπικής ιστορίας Δ. Κύρου].

*****

Το γνωρίζουμε όλοι ότι ιστορικά γεγονότα, όπως αυτό της Απελευθέρωσης, δεν αναδύονται από το πουθενά, αλλά προηγείται μεγάλη περίοδος κυοφορίας, η οποία έχει τους δικούς της πρωταγωνιστές, οι οποίοι προετοιμάζουν την έλευση του ιστορικού γεγονότος. Έτσι, για να παρουσιάσει κανείς τα γεγονότα της σημερινής επετείου, πρέπει να συνδέσει μία μακρόχρονη περίοδο κατά την οποία ο τόπος μας εξαρτήθηκε από τους Οθωμανούς. Ο Ελληνισμός εδώ έζησε υπόδουλος σ' αυτούς σχεδόν 500 χρόνια και δεν είχε την ευκαιρία, όπως έγινε με άλλες περιοχές του ελλαδικού χώρου, να απελευθερωθεί άμεσα ύστερα από τον επαναστατικό αγώνα του 1821. Σ' αυτή τη μακραίωνη νύχτα της σκλαβιάς διατήρησε άσβεστους τους

πυρσούς, οι οποίοι καθόρισαν την ταυτότητά του. Αυτοί οι πυρσοί ήταν η Ορθοδοξία και η ιστορική μνήμη.

Και το απέδειξε περίτρανα, όταν το 1821 πρώτοι εμείς στη Μακεδονία πήραμε τα όπλα και με τους Αγιορείτες μοναχούς επιτεθήκαμε σε μια πάνοπλη αυτοκρατορία χωρίς να λογαριάσουμε περιουσίες και ανθρώπινες ψυχές. Και για την αναζήτηση της ελευθερίας μας, ήρθαν και μας έκαψαν τα χωριά μας: τα σπίτια μας, τις σοδιές μας, τις εκκλησίες μας.

Και φύγαμε από τον τόπο μας κυνηγημένοι και πήγαμε άλλοι στο Άγιον Όρος και άλλοι σε τόπους πιο μακρινούς, όπως η Θάσος, η Δράμα και η Σκόπελος. Και όσοι είχαν τη δύναμη να πολεμούν, έγιναν στρατιώτες στα σώματα του Καραϊσκάκη, του Καρατάσου και άλλων οπλαρχηγών, συνεχίζοντας έτσι τον αγώνα τους για την απελευθέρωση άλλων περιοχών στη Νότια Ελλάδα προκαλώντας τον θαυμασμό των Ελλήνων ότι οι Μακεδόνες είναι γενναίοι πολεμιστές.

Όμως ο Σουλτάνος, ο οποίος μας αποδεκάτιζε στα λαγκάδια και στις ακρογιαλιές, μας έδωσε αμνηστία το 1822, για να ξανάρθουμε πίσω στα σπίτια μας, για να ξαναφτιάξουμε τα νοικοκυριά μας και να μαζέψουμε τα σταφύλια μας, τα οποία ήταν ασύναχτα στις παγωμένες κρεβατές, όπως χαρακτηριστικά γράφει σε κάποιο του πόνημα ο αείμνηστος μητροπολίτης μας Σωκράτης.

Και δεν το 'κανε από συμπόνοια ο Σουλτάνος, αλλά γιατί ήθελε να μας ξαναβάλει στις στοές του Μεταλλείου, από το οποίο αποκόμιζε πολλά έσοδα. Και μεις, τότε γυρίσαμε πίσω στα χωριά μας, γιατί αγαπούσαμε αυτό τον τόπο εδώ πάνω και δεν θέλαμε να ζούμε αντάμα με τους αλλόθρησκους, οι οποίοι σεργιάνιζαν ως αφεντικά κάτω στον κάμπο της Παζαρούδας.

Και διαπιστώσαμε ότι δεν είμασταν όλοι! Λείπανε γυναίκες και παιδιά, που άλλα σκοτώθηκαν από τις μάνες τους, για να μη προδοθούν οι υπόλοιποι από το κλάμα τους, όταν το καλοκαίρι τους κυνηγούσαν στα βουνά, και άλλα και άλλες, που σύρθηκαν στα σκλαβοπάζαρα, για να προωθηθούν στη συνέχεια στα σπίτια ευτραφών και πλούσιων αγάδων, ώστε να τους υπηρετούν ως σκλάβοι.

Λείπανε και παλικάρια, τα οποία πέσανε για την ελευθερία, τη δική τους και τη δική μας, στον κάμπο της Παζαρούδας και στην Κασσάνδρα.

Και τότε, όλοι έσφιξαν τις καρδιές τους και είπαν να ξεκινήσουν μία νέα ζωή μετά τον χαλασμό, ο οποίος τους έτυχε. Και ξανάφτιαξαν τα σπίτια τους παίρνοντας πέτρες από τα σπίτια των γειτόνων τους, οι οποίοι δεν ξανάρθαν ποτέ πίσω. Και στα καμένα θεμέλια των νέων σπιτιών τους στέγασαν τα νέα τους όνειρα και τα νιόπαντρα παιδιά τους.

Ξανάκτισαν τον Άγιο Στέφανο και παρήγγειλαν νέα εικονίσματα, με τις μορφές του Παντοκράτορα και των αγίων, γιατί οι κατακτητές τα είχαν κάψει. Και δεν νοιάζονταν, επειδή ήταν απένταροι ή που θα χρεώνονταν στα μοναστήρια.

Το 1871 θεμελίωσαν το σχολείο τους ... και τα παιδιά τους απέκτησαν πρόσβαση στα γράμματα και στη συλλογική συνείδηση. Και όταν ήρθαν οι Βούλγαροι ζητώντας να διδάσκεται η βουλγαρική γλώσσα στα παιδιά τους, τους έδιωξαν, γιατί εδώ ο τόπος ήταν ελληνικός και τον προόριζαν ΕΤΣΙ να τον παραδώσουν και σε μας.

Το ίδιο έκαναν και την περίοδο του Μακεδονικού Αγώνα, το 1903-1908, όταν σύστησαν επιτροπές υποστηρίζοντας με κάθε μέσο τον αγώνα των ελληνικών σωμάτων στη Μακεδονία κρύβοντας πυρομαχικά, δίνοντας πληροφορίες, διώκοντας πράκτορες, ώστε να περιορίσουν τα βουλγαρικά σχέδια και να διατηρήσουν την εθνολογική ισορροπία.

*****

Είναι γεγονός ότι αυτός ο αγώνας τούς συσπείρωνε συνεχώς και τους έδινε την ευκαιρία να συλλογίζονται όλοι τους ότι η μητέρα Ελλάδα δεν απέχει τόσο μακριά όσο έδειχνε ο χρόνος και πως μια μέρα θα ερχόταν «το ελληνικό», όπως έλεγαν.

Και αυτό είχε αρχίσει να φαίνεται στις αρχές του 20ού αιώνα, όταν οι χώρες της Βαλκανικής δημιούργησαν συμμαχίες συσπειρώνοντας τις δυνάμεις τους απέναντι στην συρρικνωμένη συνεχώς οθωμανική κυριαρχία. Έτσι, φθάσαμε στα 1912, όταν τα κράτη Σερβία, Μαυροβούνιο, Ελλάδα και Βουλγαρία κήρυξαν τον πόλεμο στην Οθωμανική Αυτοκρατορία.

Τον Οκτώβριο του 1912 ο ελληνικός στρατός πέρασε ανίκητος τα σύνορα και σε μικρό διάστημα βρέθηκε στα Γιαννιτσία χωρίς οι Οθωμανοί να μπορέσουν να επαναλάβουν τις παλαιότερες νίκες τους. Ο ψίθυρος για την απελευθέρωση έγινε μια μόνιμη συζήτηση σε κάθε σπιτικό. Στο σχολείο οι δάσκαλοι αναθάρρησαν και μάθαιναν στους μαθητές να υπακούν σε στρατιωτικά παραγγέλματα τονώνοντας την εθνική τους συνείδηση. Ώσπου μια μέρα του Οκτώβρη του 1912 μαθεύτηκε το νέο: ένοπλες ομάδες (*πρόσκοποι*) ήρθαν από την ελεύθερη Ελλάδα και αποβιβάστηκαν στην Ολυμπιάδα, στα νώτα του εχθρού, φέροντας μαζί τους πολεμοφόδια, τα οποία τα προώθησαν στα χωριά, για να εξοπλιστούν οι κάτοικοι.

Ο επίσκοπος Σωκράτης και οι προύχοντες των χωριών συναντήθηκαν μαζί τους στη Βαρβάρα (8 Οκτωβρίου) και στη συνέχεια στην Αρναία, η οποία αποτελούσε κομβικό σημείο στην περιοχή.

Οι κάτοικοι της Αρναίας ενθουσιάστηκαν όταν έμαθαν, ότι βάση τους έγινε το εξωκκλήσι του Προφήτη Ηλία και όταν τους είδαν να κτυπούν την οθωμανική Χωροφυλακή στο *Χοροστάσι* στις 15 Οκτωβρίου 1912.

*****

Όμως οι μνήμες από τον Χαλασμό του 1821 ήταν κοντά και για τους μεγαλύτερους το μυαλό έφερνε το δισταγμό. Φοβούμενοι την εναλλαγή των πολεμικών εξελίξεων, όλοι ετοίμασαν στα σπίτια τους τα απαραίτητα για τη διαβίωση στο βουνό, σε περίπτωση κατά την οποία το κακό μπορούσε να

επαναληφθεί. Μαζεύτηκε ο απαραίτητος ρουχισμός, κάποια τρόφιμα και καθορίστηκαν ασφαλείς τοποθεσίες συγκέντρωσης των γυναικοπαίδων στον Χολομώντα. Όσοι είχαν οικονομίες, τις έκρυψαν σε ασφαλή μέρη.

Η αβεβαιότητα και ο φόβος αυτός εντάθηκε μετά από τις συμπλοκές των προσκοπικών σωμάτων με τις οθωμανικές φρουρές στον Χολομώντα, στον Άγιο Πρόδρομο και στον Πολύγυρο (22-23 Οκτωβρίου). Από κάποια βιβλία οικονομικής διαχείρισης των εκκλησιών μαθαίνουμε ότι από τις 10 έως τις 24 Οκτωβρίου υπήρξε μια έντονη εκκλησιαστικότητα στα χωριά μας, η οποία επιβεβαίωνε το κλίμα ανησυχίας, που επικρατούσε. Οι κάτοικοι προσέφευγαν στη σκέπη της Παναγίας, για παρηγοριά και ενδυνάμωση.

Δεν πέρασαν πολλές μέρες και στις 26 Οκτωβρίου ο ελληνικός στρατός μπήκε ελευθερωτής στη Θεσσαλονίκη σκορπώντας ρίγη ενθουσιασμού στους Έλληνες της πόλης. Ο επίσκοπος Σωκράτης δεν άντεξε και αναχώρησε για τη Θεσσαλονίκη. Στις 29 Οκτωβρίου έγινε πανηγυρική θεία Λειτουργία στην Αρναία και όλοι περίμεναν τις εξελίξεις, για να βεβαιωθούν ότι και δω θα έρθει «το ελληνικό», δηλαδή να ενταχθεί η περιοχή στο Ελληνικό Κράτος.

Στις 31 Οκτωβρίου το Ελληνικό Επιτελείο Στρατού εξέδωσε διαταγή να κινηθεί το 1^ο Τάγμα Κρητών προς τη χαλκιδική χερσόνησο και να ελευθερώσει τα χωριά και τα μοναστήρια του Αγίου Όρους. Έτσι, μετά από μερικές ημέρες, στις 2 Νοεμβρίου 1912, έφτασε έξω από την Αρναία ένας ουλαμός Κρητικών στρατιωτών με διοικητή τον ανθυπολοχαγό Ι. Αλεξάκη.

*****

Ήταν 6:30' το απόγευμα και η βροχή έδειχνε να συνοδεύει μία συγκινητική ημέρα. Επρόκειτο να γίνει μία ιστορική συνάντηση. Από τη μια ο στρατός, ταλαιπωρημένος από τις μάχες, την πεζοπορία και το βάρος των εξαρτημάτων, χαρούμενος όμως, γιατί οι Κρητικοί το' χουν το τραγούδι, γι' αυτό και τραγουδούσαν σ' όλη τη διαδρομή πατριωτικά τραγούδια.

Και από την άλλη πλευρά: οι ακίνητοι, ο λαός της Αρναίας. Αυτοί που επί χρόνια είχαν και αυτοί τα δικά τους τραγούδια, τις δικές τους διαδρομές σε όλη τη Βόρεια Ελλάδα για τον βιοπορισμό των οικογενειών τους. Και είχαν βέβαια και τα δικά τους βαρίδια στις πλάτες, τα οποία η σκλαβιά τα έκανε επαχθή, δυσβάστακτα.

Ήταν αυτοί, οι οποίοι το απόγευμα της 2ας Νοεμβρίου 1912 αφήφισαν τη βροχή και περίμεναν υπομονετικά τον ελληνικό στρατό στο δάσος του Χολομώντα με τις καστανιές. Λες και περίμεναν 500 χρόνια. Που μουσκεμένοι, ζητούσαν τη λύπηση του Θεού στο σούρουπο, με μπροστάρηδες τους επτά παπάδες της Αρναίας με το ευαγγέλιο στα χέρια και τα πιτσιρίκια τους να υψώνουν τα όπλα της πίστης: τα εξαπτέρυγα και τα λάβαρα, για να ξορκίσουν τη σκλαβιά και να υποδεχτούν την ελευθερία κάνοντας πραγματικότητα το στίχο του Σολωμού «χαίρε, ω χαίρε, λευτεριά».

Ο ανθυπολοχαγός Αλεξιάκης έγραψε μετά από χρόνια στις πολεμικές του ενθυμήσεις ότι αυτές τις στιγμές ο κόσμος έκλαιγε μόλις μάς είδε να κατηφορίζουμε τον Χολομώντα και μεις μόλις τους συναντήσαμε τους είπαμε:

«Αδέλφια σάς φέραμε την ελευθερίαν, που εποθούσαμεν όλοι και οι πρόγονοι και οι πατέρες σας επί αιώνας. Η χαρά σας είναι και χαρά μας».

Από την ημέρα αυτή περάσαμε στο χώρο της Ελευθερίας και ακολουθήσαμε τη μοίρα του Ελληνικού Κράτους, άλλοτε προοδύοντας κι άλλοτε περνώντας δύσκολες καταστάσεις.

*****

Βρεθήκαμε εδώ σήμερα, για να θυμηθούμε το κοινό μας παρελθόν και να συγκινηθούμε. Οι επετειακές εκδηλώσεις, όσο κι αν κλίνουν προς την τυποποίηση εξαιτίας της επαναληπτικότητάς τους, εντούτοις προσφέρονται για πολύ σημαντικότερα πράγματα, όπως για την ενίσχυση και τη διάσωση της ιστορικής μνήμης και την προώθηση της απαραίτητης αίσθησης ότι είμαστε μέλη μιας κοινότητας, η οποία έχει αρχή και συνέχεια.

Η συλλογική συνείδηση επιβάλλει σε όλους μας να σταματήσουμε για λίγο την ατομική μας πορεία και συλλογικά πλέον να ξαναθυμηθούμε και κυρίως να σκεφτούμε ότι: η ελευθερία κερδίζεται. Αλλά κερδίζεται διαρκώς και από κάθε γενιά και από κάθε άτομο. Και όσο η παιδεία του ατόμου είναι επαρκής, θα διασφαλίζεται ένα υψηλό επίπεδο συνειδητότητας, με αποτέλεσμα να ανιχνεύονται με ασφάλεια οι νέες προκλήσεις και οι απειλές. Γιατί ο εχθρός σήμερα δεν είναι οι γείτονες. Ο εχθρός είναι εντός μας. Είναι η απληστία μας, η νοοτροπία του «εγώ να περνάω καλά», η εγκατάλειψη του άλλου και ο ανεξέλεγκτος ενδοτισμός σε ξένα πρότυπα, για τα οποία ξέρουμε πολλοί καλά ότι αυτοί, οι οποίοι αγωνίστηκαν για την απελευθέρωση του Γένους δεν δίνανε δεκάρα τσακιστή.

Δεν ελευθερωθήκαμε, για να ζήσουμε έτσι! Δεν ελευθερωθήκαμε για να έχουμε μία πατρίδα σαν επίσημο ξενοδοχείο, όπου ο καθένας κουβαλά όποιον τον βολεύει έχοντας την ψευδαίσθηση ότι ο ίδιος δεν έχει ένα δικό του σπίτι! Δεν είμαστε χωρίς πατρίδα. Η πατρίδα μας μπορεί να είναι μικρή. Έχει όμως μεγάλη και αναγνωρισμένη ιστορία, την οποία αν την ξεχάσουμε εμείς οι Έλληνες, τότε θα μας ξεχάσει κι αυτή.

Τις θερμές ευχές μου για τον σημερινό λαμπρό εορτασμό!
Ελπίζω τα χρόνια να είναι πολλά, ελληνικά και κατά Θεόν!